

ВІДГУК
офіційного опонента

доктора юридичних наук, професора, професора кафедри державно-правових
дисциплін Навчально-наукового інституту права та соціального менеджменту
Донецького державного університету внутрішніх справ

ЗОЗУЛІ Євгенія Вікторовича

на дисертацію **СУПРУНЧУКА Олега Олександровича** на тему:
**«ОРГАНИ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ В УКРАЇНІ (1990-ТІ РОКИ
– 2022 РІК): ІСТОРИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СТАНОВЛЕННЯ ТА
РОЗВИТКУ»**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
у галузі знань 08 «Право» за спеціальністю 081 «Право»

На підставі вивчення дисертаційного дослідження та публікацій
Супрунчука О.О. слід зазначити таке.

Ступінь актуальності обраної теми.

Обрана здобувачем тема є надзвичайно актуальною як у науково-теоретичному, так і в практичному вимірах. Процес становлення та розвитку органів досудового розслідування в Україні після здобуття незалежності відбувався в умовах трансформації всієї системи кримінальної юстиції, що поєднувала вплив радянської правової спадщини та прагнення до впровадження європейських стандартів верховенства права і захисту прав людини. Така подвійність зумовила складний, суперечливий і нерівномірний характер реформування правоохоронних інституцій.

Особливої ваги проблема набула у зв'язку з реформуванням кримінального процесуального законодавства та прийняттям Кримінального процесуального кодексу України 2012 року, який започаткував нову модель

досудового розслідування. Водночас реалізація цієї моделі супроводжувалася низкою системних труднощів: інституційною неготовністю органів слідства, кадровими проблемами, перевантаженням прокуратури функціями процесуального керівництва, дублюванням повноважень між правоохоронними органами, відсутністю належної координації та єдиних стандартів доказування. Усе це негативно позначалося на ефективності досудового розслідування та довірі суспільства до правоохоронної системи.

Додаткового виміру актуальності дослідження набуло після початку збройної агресії Російської Федерації проти України у 2014 році та особливо після повномасштабного вторгнення у 2022 році. Органи досудового розслідування опинилися перед безпрецедентними викликами, пов'язаними з розслідуванням воєнних злочинів, злочинів проти основ національної безпеки, колабораційної діяльності та корупційних правопорушень в умовах воєнного стану. Це потребувало адаптації правових механізмів до нових реалій за одночасного дотримання принципів верховенства права та міжнародних стандартів прав людини.

Важливим чинником актуальності теми є й створення впродовж 2014–2022 років нових інституцій — Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань, Бюро економічної безпеки України, реформування Національної поліції, прокуратури та Служби безпеки України. Формування нової конфігурації органів досудового розслідування потребує ґрунтовного історико-правового аналізу їх еволюції, виявлення закономірностей, помилок і досягнень реформ попередніх етапів.

Незважаючи на наявність значної кількості наукових праць, присвячених окремим аспектам діяльності органів досудового розслідування, у вітчизняній юридичній науці відсутнє комплексне історико-правове дослідження, яке б системно охоплювало період 1990–2022 років з урахуванням політичних, соціально-економічних і воєнних факторів розвитку кримінальної юстиції України. Саме цю наукову прогалину заповнює подана дисертаційна робота.

Таким чином, актуальність теми зумовлюється:

- потребою наукового осмислення трансформації органів досудового розслідування в умовах державотворення та євроінтеграції;
- необхідністю узагальнення досвіду реформ для подальшого вдосконалення кримінального процесуального законодавства;
- викликами, спричиненими воєнним станом і розслідуванням воєнних злочинів;
- практичною значущістю результатів дослідження для діяльності правоохоронних органів та законотворчого процесу.

З огляду на викладене, тема дисертаційного дослідження є своєчасною, науково обґрунтованою та має істотне значення для розвитку історико-правової науки і вдосконалення сучасної системи досудового розслідування в Україні.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність.

Робота, подана О.О. Супрунчуком для захисту, характеризується комплексним та системним підходом до дослідження історико-правових засад становлення і розвитку органів досудового розслідування в Україні. Структурно дисертація складається зі вступу, трьох розділів (які включають вісім підрозділів), висновків до розділів, загальних висновків, списку використаних джерел та додатків. Обрана структура є логічною, послідовною та відповідає меті й завданням дослідження, що дало змогу всебічно та системно розглянути основні проблеми, визначені дисертантом.

Джерельна база дослідження є репрезентативною та охоплює 182 найменування, що свідчить про ґрунтовне опрацювання наукових праць вітчизняних і зарубіжних учених, нормативно-правових актів України та СРСР, архівних матеріалів, а також документів міжнародних інституцій. Емпірична база роботи сформована на основі аналізу архівних документів Центрального державного архіву вищих органів влади та управління України, матеріалів

судової практики, рішень Конституційного Суду України та практики Європейського суду з прав людини, що забезпечує високий рівень достовірності та обґрунтованості отриманих результатів.

Високий ступінь наукової обґрунтованості результатів дослідження забезпечено застосуванням адекватного методологічного інструментарію, зокрема нормативно-правового, формально-юридичного, історіографічного, діалектичного та порівняльно-правового методів. Цінність наукового пошуку здобувача полягає у поєднанні історико-правового аналізу з критичним осмисленням сучасного стану правового регулювання діяльності органів досудового розслідування та практики їх функціонування.

Об'єкт і предмет дослідження визначені чітко та коректно, а результати роботи в цілому характеризуються науковою новизною. Для досягнення поставленої мети О.О. Супрунчук здійснив ґрунтовний аналіз впливу радянської правоохоронної системи на формування національної моделі досудового розслідування, дослідив ключові етапи реформування органів досудового розслідування у період з 1990 по 2022 роки, проаналізував законодавчі зміни, пов'язані з прийняттям Конституції України 1996 року та Кримінального процесуального кодексу України 2012 року, а також створенням нових інституцій — Національного антикорупційного бюро України, Державного бюро розслідувань і Бюро економічної безпеки України.

Дисертантом охарактеризовано еволюцію процесуального статусу слідчого і дізнавача, особливості процесуального керівництва прокуратури, а також специфіку правового регулювання діяльності органів досудового розслідування в умовах збройної агресії Російської Федерації проти України та воєнного стану.

Результати проведеного наукового дослідження загалом дали змогу здобувачу вирішити поставлену наукову проблему, що полягає у формуванні науково обґрунтованих пропозицій щодо вдосконалення нормативно-правового регулювання та організації діяльності органів досудового розслідування з

урахуванням історичного досвіду, сучасних викликів і міжнародних стандартів у сфері прав людини.

Усе вищевикладене свідчить про високий рівень теоретичної підготовки дисертанта, його глибоку обізнаність з проблематикою дослідження та забезпечує належний рівень аргументованості й обґрунтованості зроблених у дисертації висновків.

Наукова новизна положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, повнота їх викладу в опублікованих працях.

Наукова новизна дисертаційної роботи полягає у комплексному історико-правовому дослідженні процесу становлення та розвитку органів досудового розслідування в Україні у період 1990–2022 років, що дало змогу сформулювати низку нових науково обґрунтованих положень і висновків.

У дисертації вперше:

- здійснено цілісне історико-правове узагальнення еволюції системи органів досудового розслідування незалежної України з урахуванням політичних, соціально-економічних та воєнних факторів, що дозволило виокремити авторську періодизацію основних етапів їх становлення та розвитку;
- обґрунтовано методологічний підхід до дослідження органів досудового розслідування як самостійного інституту кримінальної юстиції, який поєднує історіографічний аналіз, компаративістський та системно-правовий методи, що дало змогу виявити закономірності трансформації радянської моделі слідства у сучасну національну модель;
- проведено комплексний аналіз трансформації правового статусу органів досудового розслідування в умовах реформ після 2012 року та в період воєнного стану, що дозволило встановити особливості їх функціонування в екстраординарних умовах збройної агресії Російської Федерації проти України;
- вперше в історико-правовій площині систематизовано процес реформування інститутів слідчого та дізнавача, визначено етапи становлення

інституту дізнання в сучасному кримінальному процесі України та обґрунтовано співвідношення процесуальних повноважень слідчого і дізнавача;

- запропоновано авторську концепцію інституційної консолідації органів досудового розслідування шляхом створення єдиного центрального органу — Державного слідчого бюро України (ДСБ України), із визначенням його організаційної структури, підпорядкованості, внутрішніх підрозділів та гарантій незалежності слідчої діяльності.

Удосконалено:

- наукові підходи до розуміння впливу Конституції України 1996 року та Кримінального процесуального кодексу України 2012 року на формування сучасної системи органів досудового розслідування з позицій верховенства права та міжнародних стандартів у сфері прав людини;
- теоретичні положення щодо розмежування компетенції між органами досудового розслідування різної підслідності, що дозволило обґрунтувати необхідність усунення дублювання повноважень і підвищення ефективності правозастосовної практики.

Дістали подальший розвиток:

- положення про правове регулювання діяльності органів досудового розслідування в умовах воєнного стану, зокрема щодо особливостей підслідності, підсудності та процесуальних повноважень прокурора і слідчого судді в зоні бойових дій та на тимчасово окупованих територіях;
- ідеї щодо нормативного закріплення єдиного правового статусу слідчого (детектива) та необхідності прийняття спеціального Закону України «Про органи досудового розслідування» («Про детективів»), у якому мають бути визначені гарантії незалежності, порядок проходження служби та соціального захисту слідчих.

Таким чином, отримані у дисертації результати розширюють і поглиблюють наукові уявлення про закономірності розвитку органів досудового розслідування в Україні, формують нове бачення інституційної побудови системи кримінальної юстиції та мають істотне значення для

подальшого розвитку кримінально-процесуальної науки і вдосконалення законодавства України.

Наукова активність дисертанти проявилась у публікації 8 (восьми) праць у різних наукових виданнях. Основні положення та висновки дослідження викладено дисертантом у чотирьох статтях, опублікованих в наукових фахових виданнях України, а також у чотирьох матеріалах апробаційного характеру, що оприлюднені на відповідних міжнародних науково-практичних конференціях.

Результати дисертаційного дослідження мають вагомим теоретичне та практичне значення й знайшли своє впровадження у правотворчій, правозастосовній, освітній та науково-дослідній діяльності.

Положення, висновки та пропозиції, сформульовані у дисертації, можуть бути використані у правотворчій діяльності з метою вдосконалення нормативно-правового регулювання організації та функціонування органів досудового розслідування України, зокрема при підготовці пропозицій щодо змін до кримінального процесуального законодавства та актів, що регламентують діяльність правоохоронних органів (акт впровадження Науково-дослідного інституту публічної політики і соціальних наук від 10 жовтня 2025 року; лист Голови Комітету Верховної Ради України з питань правоохоронної діяльності С.К. Іонушаса від 26 січня 2026 року № 04-27/12-2026/16722).

Результати дослідження можуть бути впроваджені у правозастосовну діяльність органів досудового розслідування та органів прокуратури шляхом використання теоретичних узагальнень і практичних рекомендацій щодо організації досудового розслідування, удосконалення взаємодії між слідчими, оперативними підрозділами та прокурорами, а також оптимізації розмежування повноважень між різними суб'єктами кримінального провадження (акти впровадження Подільського УП ГУНП у м. Києві від 07 січня 2026 року № 1; Немишлянської окружної прокуратури м. Харкова від 02 лютого 2026 року № 1; листи Офісу Генерального прокурора від 17 лютого 2026 року № 31/4-32454-26 та Головного слідчого управління Національної поліції України від 17 лютого 2026 року № 22689-2026).

Матеріали дисертації використовуються в освітньому процесі закладів вищої освіти під час викладання навчальних дисциплін «Кримінальний процес», «Історія держави і права України», «Актуальні проблеми кримінальної юстиції», а також при підготовці навчально-методичних матеріалів і спецкурсів для здобувачів вищої освіти юридичного профілю (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 02 січня 2026 року № 3-ОП).

Окремі положення та узагальнення дисертаційної роботи впроваджено у науково-дослідну діяльність та використовуються як теоретична й методологічна база для подальших досліджень проблем організації та функціонування органів досудового розслідування в Україні (акт впровадження Національної академії внутрішніх справ від 02 січня 2026 року № 4-НД).

Таким чином, результати дисертаційного дослідження мають реальний характер практичного впровадження, що підтверджується відповідними актами та листами, і можуть бути використані для подальшого вдосконалення законодавства України, підвищення ефективності діяльності органів досудового розслідування та розвитку юридичної науки.

Водночас, як і будь-яка наукова праця такого рівня, дисертаційне дослідження О.О. Супрунчука містить окремі положення, що мають дискусійний характер і потребують додаткової аргументації та уточнення.

1. Значна увага у роботі приділяється аналізу реформування органів досудового розслідування у зв'язку зі створенням нових інституцій — НАБУ, ДБР та Бюро економічної безпеки України. Проте компаративістський компонент дослідження представлений переважно в описовому вимірі та не супроводжується чітким групуванням зарубіжного досвіду за критеріями належності до певних правових сімей або моделей організації досудового розслідування (континентальної, англосаксонської, постсоціалістичної тощо). Дисертанту доцільно було б обґрунтувати власний підхід до добору іноземних моделей та пояснити критерії їх порівняння з українською системою.

2. У підрозділах, присвячених процесуальному статусу слідчого та дізнавача, дисертант обмежується переважно нормативно-описовою

характеристикою їхніх повноважень. Водночас робота виграла б у разі наведення кількох наукових підходів до класифікації суб'єктів досудового розслідування (за функціональним, організаційним або процесуальним критеріями) та чіткішого визначення місця інституту дізнання у загальній системі органів кримінальної юстиції України.

3. Аналіз правового регулювання діяльності органів досудового розслідування в умовах воєнного стану є безперечною перевагою роботи. Водночас окремі положення цього розділу мають переважно описовий характер і не завжди супроводжуються достатнім рівнем узагальнення та критичної оцінки ефективності запроваджених тимчасових процесуальних механізмів (зокрема щодо розширення повноважень прокурора та особливостей підслідності і підсудності). Доцільним було б чіткіше розмежувати тимчасові антикризові заходи та ті правові інструменти, які можуть бути інтегровані у поствоєнну модель кримінальної юстиції.

Зазначені зауваження не знижують загальної позитивної оцінки дисертаційної роботи О.О. Супрунчука, а мають дискусійний характер і можуть бути враховані здобувачем під час подальшого наукового опрацювання обраної проблематики та в процесі публічного захисту дисертації.

На підставі результатів проведеного аналізу дисертаційної роботи, вважаю, що дисертація **Супрунчука Олега Олександровича** на тему: **«Органи досудового розслідування в Україні (1990-ті роки – 2022 рік): історико-правові засади становлення та розвитку»:**

- за змістом відповідає галузі знань 08 «Право» спеціальності 081 «Право»;
- є завершеною, самостійною кваліфікаційною науковою працею, у якій на основі комплексного історико-правового аналізу отримано науково обґрунтовані результати, що в сукупності розв'язують важливе наукове завдання, яке полягає у з'ясуванні закономірностей становлення, еволюції та функціонування органів досудового розслідування в Україні в умовах трансформації національної правоохоронної системи;

- відповідає вимогам, визначеним Порядком присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 № 44 (із змінами), а також вимогам наказу Міністерства освіти і науки України від 12.01.2017 № 40 щодо оформлення дисертацій;
- а дисертант — Супрунчук Олег Олександрович — заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Офіційний опонент –

**доктор юридичних наук, професор, професор кафедри
державно-правових дисциплін Навчально-наукового
інституту права та соціального менеджменту
Донецького державного університету
внутрішніх справ**

Євген ЗОЗУЛЯ